

ଅଧ୍ୟାୟ ୧୩
ଧାନ ରୋଗ

ଏହା କ'ଣ କରିଥାଏ

ପତ୍ର ମହିଷା ରୋଗର କାରଣ ହେଉଛି *Magnaporthe oryzae* କବକ । ଏହା ଧାନ ଗଛର ମାଟି ଉପରେ ରହିଥିବା ସମସ୍ତ ଅଂଶ ଯଥା ପତ୍ର, ଗଳାପଟି (କେଣ୍ଡା ମୂଳ), ଗଣ୍ଡି, ଗ୍ରାବା, କେଣ୍ଡାର ଅଂଶ ଓ ବେଳେବେଳେ ପତ୍ରାନ୍ତରକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଏ ।

ଏହା କାହିଁକି ଓ କେଉଁଠି ହୋଇଥାଏ

ମାଟିରେ ଅଳ୍ପ ଜଳାୟୁ ଅଂଶ ରହିଥିବା, ଅନେକ ସମୟ ଧରି ବର୍ଷା ହେବା ଓ ଦିନବେଳେ କମ୍ ଉଦ୍ରେକ ରହିଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ରୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଡିପ ଜମିରେ ଦିନ ଓ ରାତ୍ରିର ତାପମାତ୍ରାରେ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଭେଦ ରହି ପତ୍ର ଉପରେ କାଳର ପଡୁଥିଲେ ଏବଂ ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ କମ୍ ତାପମାତ୍ରା ରହିଥିଲେ ଏହି ରୋଗ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ।

ଧାନ ଗଛର ସମସ୍ତ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅବସ୍ଥାରେ ପତ୍ର ମହିଷା ରୋଗ ହୋଇଥାଏ । ତେବେ ଗଛର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଏହାର ପ୍ରଭାବ କମି କମିଯାଏ । ଗଛ ବଡ଼ ହେଲେ ଏହି ରୋଗ ପ୍ରତି ପ୍ରତିରୋଧୀ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧିପାଏ ।

କିପରି ବିହ୍ୱଳ କରାଯିବ

ପତ୍ର ମହିଷା ରୋଗ	ଗଳାପଟି ମହିଷା ରୋଗ	ଗ୍ରାବା ମହିଷା ରୋଗ	ଗଣ୍ଡି ମହିଷା ରୋଗ
<p>୧. ପ୍ରାଥମିକ ଲକ୍ଷଣ ଭାବେ ଧଳାରୁ ଧୂସର ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଦାଗ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଏହା ଚାରି ପାଖରେ ଗାଡ଼ ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ରେଖା ଥାଏ ।</p> <p>୨. ପତ୍ରରେ ଥିବା ପୁରୁଣା ଦାଗଗୁଡ଼ିକ ଅଣ୍ଡାକୃତି ବା ତାଳୁଡ଼ି ଆକାରର ହୋଇଥାଏ । ଏହାର କେନ୍ଦ୍ରରେ ଧଳାରୁ ଧୂସର ରଙ୍ଗ ହେବା ସହିତ ଚାରିପାଖରେ ଲାଲରୁ ବାଦାମୀ ବା ପାଖୁର ରେଖା ରହିଥାଏ ।</p>	<p>୧. ପତ୍ର ଧାର ଓ ପତ୍ରାନ୍ତର ସଂଯୋଗ ସ୍ଥଳରେ ହୋଇଥିବା ସଂକ୍ରମଣ ଫଳରେ ଗଳାପଟି ମହିଷା ରୋଗ ହୋଇଥାଏ</p> <p>୨. ପତ୍ରର ଗଳାପଟିରେ ଧଳାରୁ ଧୂସର ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଦାଗ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଏହା ଚାରି ପାଖରେ ଗାଡ଼ ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ରେଖା ଥାଏ ।</p>	<p>୧. ଗ୍ରାବାରେ ଥିବା ପତା ଦାଗୁଡ଼ିକ ଧୂସର ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ହୋଇଥାଏ ଓ ଏହା ଚାପି ହେବା ଯୋଗୁଁ କାଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାଏ ।</p> <p>୨. କ୍ଷୀର ଦୋଳିବା ପୂର୍ବରୁ ରୋଗ ଆକ୍ରମଣ କଲେ ଶସ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ପରେ ରୋଗ ଆକ୍ରମଣ କଲେ ଶସ୍ୟର ମାନ ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ ।</p>	<p>୧. ପଟି ପଟି ହୋଇ ଗଣ୍ଡି ସଂକ୍ରମଣ ହୋଇଥାଏ ।</p> <p>୨. ଗଣ୍ଡି ଉପରେ ରହିଥିବା ପତାଦାଗ ଗୁଡ଼ିକ କଳାରୁ ଧୂସର ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ହୋଇଥାଏ ।</p> <p>୩. ଗଣ୍ଡି ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବା ଯୋଗୁଁ କେଣ୍ଡାକୁ ଧାରଣ କରୁଥିବା କାଣ୍ଡ ବା ଉଦ୍ଭିଦର ଅଂଶ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାଏ ।</p>
			

- କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ ଆକ୍ରମଣ ପରି ଗ୍ରାବା ବା ଗଣ୍ଡି ମହିଷା ରୋଗ ଦ୍ୱାରା ଧାନର କେଣ୍ଡା ଧଳା ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ, କେଣ୍ଡାକୁ ହାତରେ ଟାଣିଲେ ପୋକ ଆକ୍ରମଣ ସ୍ଥାନରୁ ସହଜରେ ବାହାରି ଆସେ ।
- ଗ୍ରାବା ବା ଗଣ୍ଡିରେ ମହିଷା ରୋଗ ହୋଇଥିଲେ କେଣ୍ଡାକୁ ଟାଣିଲେ ସହଜରେ ଗଛରୁ ବାହାରି ଆସେ ନାହିଁ ।
- ମହିଷା ରୋଗ ଦାଗ ବାଦାମୀ ପତ୍ରଚିତା ରୋଗ ଜନିତ ଦାଗ ପରି ଦେଖାଯାଏ । ଗଳାପଟି ମହିଷା ରୋଗର ଦାଗଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଓସାରିଆ ଓ ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ ମୁନିଆ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବାଦାମୀ ପତ୍ରଚିତା ରୋଗର ଦାଗଗୁଡ଼ିକ ଗୋଲାକାର ଓ ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ହେବା ସହିତ ଏହା ଚାରିପାଖରେ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ଏକ ବଳୟ ରହିଥାଏ ।

କିପରି ପରିଚାଳନା କରାଯିବ

ମହିଷା ରୋଗ ଦମନର ପ୍ରଥମ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଉଛି ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧୀ ବିହନ କିସମ ବ୍ୟବହାର କରିବା । ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ଧାନ କିସମ ବିଷୟରେ ବିଶଦ ଭାବେ ଜାଣିବା ପାଇଁ ନିକଟସ୍ଥ କୃଷି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫସଲ ପରିଚାଳନା କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ, ସେସବୁ ହେଲା :

- ବୃଣିବା ସମୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ବର୍ଷା ଋତୁ ଆରମ୍ଭରେ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଶୀଘ୍ର ବିହନ ବୁଣିନ୍ତୁ ।
- ଯବକ୍ଷାର ସାରକୁ ଭାଗ ଭାଗ କରି ଦୁଇ ବା ଅଧିକ ଥରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ । ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଯବକ୍ଷାର ସାର ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ମହିଷା ରୋଗ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ।
- ଯଥା ସମ୍ଭବ ବାରମ୍ବାର ଜମିକୁ ଜଳମଗ୍ନ କରନ୍ତୁ ।
- ପ୍ରତି ୧୦ ଲିଟର ପାଣି ସହିତ ୬ ଗ୍ରାମ ଟ୍ରାଇଫୋସଫୋରାଟ୍ ୨୫% ସେଚିଟ ଗୁଣ୍ଡ କିମ୍ବା ପ୍ରତି ଲିଟର ପାଣି ସହିତ ୨ ମି.ଲି. କିଟାଜିନ୍ ୪୮% ଇସି ବା ୩ ମି.ଲି. କାସୁମାମାଇସିନ୍ ୩୩% ଏସଏଲ ବା ୧.୫ ଗ୍ରାମ ଟେବୁକୋନାଜୋଲ ୨୫% ଡବଲୁଜି ମିଶାଇ ସ୍ତେ କରନ୍ତୁ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଧାନ ଆଧାରିତ ଫସଲ ପଛତର ଉତ୍ପାଦିକତା ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ କୃଷକଙ୍କ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି

Website: www.rkbodisha.in, Email: contact@rkbodisha.in

